

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ षष्ठमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः ॥

सं त्वा॑ सि॒श्चामि॒ यजु॑षा प्र॒जामा॑यु॒र्धनं॑ च। बृ॒हस्प॑तिप्रसूतो॒
यज॑मान इ॒ह मा रि॑षत्॥ आ॒ज्यम॑सि स॒त्यम॑सि स॒त्यस्या॑ध्यक्षमसि
ह॒वि॒रसि॑ वै॒श्वान॑रं वै॒श्वदे॑वमुत्पू॒तशु॑ष्मं स॒त्यौजाः॑ स॒होऽसि॑
स॒ह॒मान॑मसि स॒ह॒स्वारा॑तीः स॒ह॒स्वारा॑तीयतः स॒ह॒स्व पृ॑त॒नाः
स॒ह॒स्व पृ॑त॒न्यतः॑। स॒ह॒स्र॑वीर्यमसि तन्मा॑ जि॒न्वाऽऽज्य॑स्याऽ-
ऽज्य॑मसि स॒त्यस्य॑ स॒त्यम॑सि स॒त्यायु॑- (१)

रसि स॒त्यशु॑ष्ममसि स॒त्येन॑ त्वाऽभि घा॑रयामि तस्य॑ ते भक्षीय
पश्चा॒नां त्वा॑ वा॒ता॒नां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑
पश्चा॒नां त्व॑र्त॒नां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑
पश्चा॒नां त्वा॑ दि॒शां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑
पश्चा॒नां त्वा॑ प॒ञ्चज॑नानां य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑
च॒रो॒स्त्वा प॑ञ्च॒बिल॑स्य य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑
ब्र॒ह्म॑णस्त्वा तेज॑से य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑
क्ष॒त्रस्य॑ त्वौज॑से य॒न्त्राय॑ (२)

ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑
वि॒शे त्वा॑ य॒न्त्राय॑ ध॒र्त्राय॑ गृ॒ह्णामि॑

सुवीर्याय त्वा गृह्णामि सुप्रजास्त्वाय त्वा गृह्णामि रायस्पोषाय त्वा
 गृह्णामि ब्रह्मवर्चसाय त्वा गृह्णामि भूरस्माकं हविर्देवानामशिषो
 यजमानस्य देवानां त्वा देवताभ्यो गृह्णामि कामाय त्वा
 गृह्णामि॥ (३)

सत्यायुरोजसे यन्नाय त्रयस्त्रिंशच्च॥ [१]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहं संजातेषु भूयासं
 धीरश्चेत्ता वसुविदुग्रोऽस्युग्रोऽहं संजातेषु भूयास-
 मुग्रश्चेत्ता वसुविदभिभूरस्यभिभूरहं संजातेषु भूयास-
 मभिभूश्चेत्ता वसुविद्युनज्मिं त्वा ब्रह्मणा दैव्येन हव्यायास्मै वोढवे
 जातवेदः। इन्धानास्त्वा सुप्रजसः सुवीरा ज्योग्जीवेम बलिहृतो
 वयं ते॥ यन्मे अग्रे अस्य यज्ञस्य रिष्या- (४)

द्यद्वा स्कन्दादाज्यस्योत विष्णो। तेन हन्मि सपत्नं दुर्मरायुमैनं
 दधामि निर्ऋत्या उपस्थे। भूर्भुवः सुवुरुच्छुष्मो अग्रे यजमानायैधि
 निशुष्मो अभिदासते। अग्रे देवैद्ध मन्विद्ध मन्द्रजिह्वामर्त्यस्य ते
 होतर्मूर्धन्ना जिघर्मि रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय मनोऽसि
 प्राजापत्यं मनसा मा भूतेनाऽऽविंश वागस्येन्द्री सपत्नक्षयणी (५)

वाचा मेन्द्रियेणाऽऽविंश
 वसन्तमृतूनां प्रीणामि स मां प्रीतः प्रीणातु
 ग्रीष्ममृतूनां प्रीणामि स मां प्रीतः प्रीणातु

व॒रुषा ऋ॑तूनां प्री॒णामि॒ ता मा॑ प्री॒ताः प्री॑णन्तु
 श॒रद॑मृ॒तूनां प्री॑णामि॒ सा मा॑ प्री॒ता प्री॑णातु
 हेम॑न्तशि॒शिरा॑वृ॒तूनां प्री॑णामि॒ तौ मा॑ प्री॒तौ प्री॑णीता-
 म॒ग्नीषोम॑यो॒रहं॑ दै॒वय॑ज्यया॒ चक्षु॑ष्मान् भूयास॒म-
 ग्रे॒रहं॑ दै॒वय॑ज्यया॒न्नादो॑ भूयासं (६)

द॒ब्धि॑र॒स्यद॑ब्धो भूयास-

म॒मुं द॑मे॒यम॒ग्नीषोम॑यो॒रहं॑ दै॒वय॑ज्यया॒ वृत्र॑हा भूयास-
 मि॒न्द्राग्नि॑यो॒रहं॑ दै॒वय॑ज्यये॒न्द्रिया॑व्य॒न्नादो॑ भूयास॒-
 मि॒न्द्रस्या॑हं दै॒वय॑ज्यये॒न्द्रिया॑वी भूयासं
 महे॒न्द्रस्या॑हं दै॒वय॑ज्यया॒ जे॒मानं॑ महि॒मानं॑ गमे॒यम॒ग्नेः स्वि॑ष्ट॒कृतो॑ऽहं
 दै॒वय॑ज्यया॒ऽऽयु॑ष्मान् य॒ज्ञेन॑ प्रति॒ष्ठां ग॑मे॒यम्॥ (७)

रि॒ष्या॑त्स॒पत्न॑क्षय॒ण्यन्ना॑दो भूयास॒ः ष॒द्वि॑श॒च्च॥ [२]

अ॒ग्नि॒र्मा दु॑रि॒ष्टात् पा॑तु स॒वि॒ताऽघ॑श॒साद्यो॑ मेऽन्ति॑ दू॒रे-
 ऽरा॑ती॒यति॑ तमे॒तेन॑ जेष॒ः सु॑रू॒पव॑र्षव॒र्ण ए॒ही॒मान् भ॒द्रान्
 दुर्या॑ः अ॒भ्येहि॑ माम॒नु॒व्रता॑ न्यु॒ शी॒र्षाणि॑ मृ॒द्धमि॒ड ए॒ह्यदि॑त
 एहि॑ सर॒स्वत्ये॑हि रन्ति॑र॒सि र॑म॒तिर॑सि सून॒र्यसि॑ जुष्टे॒ जुष्टि॑
 तेऽशी॑योप॒हृत॑ उप॒हवं॑ (८)

तैऽशी॑य॒ सा मै॑ स॒त्याशी॑र॒स्य य॒ज्ञस्य॑ भूया॒दरे॑डता॒ मन॑सा॒
 तच्छ॑के॒यं य॒ज्ञो दि॒वः रो॑हतु॒ य॒ज्ञो दि॒वं ग॑च्छतु॒ यो दे॑व॒यानः॑

पन्थास्तेन यज्ञो देवाः अप्येत्वस्मास्विन्द्रं इन्द्रियं दधात्वस्मान्नायं
उत यज्ञाः संचन्तामस्मासु सन्त्वाशिषः सा नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मघोनी
जुष्टिरसि जुषस्व नो जुष्टा नो- (९)

ऽसि जुष्टिं ते गमेयं मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं
यज्ञं समिमं दधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह
मादयन्ताम्॥ ब्रध्न पिन्वस्व ददतो मे मा क्षायि कुर्वतो मे
मोषदसत् प्रजापतेर्भागोऽस्यूजस्वान् पयस्वान् प्राणापानौ मे
पाहि समानव्यानौ मे पाह्युदानव्यानौ मे पाह्यक्षितोऽस्यक्षित्यै त्वा
मा मे क्षेष्टा अमुत्रामुष्मिन् लोके॥ (१०)

उपह्वं जुष्टां नस्त्वा षट् च॥ [३]

बर्हिषोऽहं देवयज्यया प्रजावान् भूयासं नराशंसस्याहं
देवयज्यया पशुमान् भूयासमग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययाऽ-
ऽयुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमग्नेरहमुज्जितिमनूजेषः सोमस्या-
हमुज्जितिमनूजेषमग्नेरहमुज्जितिमनूजेषमग्नीषोमयोरहमुज्जितिमनूजेष-
मिन्द्राग्नियोरहमुज्जितिमनूजेषमिन्द्रस्याहमु- (११)

ज्जितिमनूजेषं महेन्द्रस्याहमुज्जितिमनूजेषमग्नेः स्विष्टकृतो-
ऽहमुज्जितिमनूजेषं वाजस्य मा प्रसवेनोद्वाभेणोदग्रभीत्। अथा
सपत्नाः इन्द्रो मे निग्राभेणाधराः अकः॥ उद्वाभं च निग्राभं च ब्रह्म
देवा अवीवृधन्। अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यताम्॥

एमा अ॑ग्न॒त्राशिषो॑ दोह॑कामा॒ इन्द्र॑वन्तो (१२)

वना॑महे धुक्षी॒महि॑ प्र॒जामिष॑म्॥ रोहि॑तेन त्वा॒ऽग्निर्दे॒वता॑
गम॑यतु हरि॒भ्यां त्वेन्द्रो॑ दे॒वता॑ गम॑य॒त्वेत॑शेन त्वा॒ सूर्यो॑ दे॒वता॑
गम॑यतु वि ते॑ मु॒ञ्चामि॑ र॒शना॑ वि र॒श्मीन् वि॑ यो॒क्त्रा या॑नि
परि॑च॒र्तनानि॑ ध॒त्ताद॑स्मासु द्रवि॑णं यच्च॑ भ॒द्रं प्र णो॑ ब्रू॒ताद्वा॒ग॒धान्
दे॒वता॑सु॥ विष्णोः॑ शं॒यो॒र॒हं दे॒वय॑ज्यया॒ यज्ञे॑न॒ प्रति॑ष्ठां ग॒मेय॑
सोम॑स्या॒हं दे॒वय॑ज्यया (१३)

सुरे॒ता रे॒तो धि॑षीय॒ त्वष्ट॑र॒हं दे॒वय॑ज्यया॒ पशू॑नां॒ रूपं
पु॒षेयं॑ दे॒वानां॑ प॒त्नीर॑ग्निर्गृ॒हप॑तिर्य॒ज्ञस्य॑ मिथु॒नं तयो॑र॒हं दे॒वय॑ज्यया॒
मिथु॑नेन॒ प्र भू॑यासं वे॒दो॒ऽसि॒ वि॒त्तिर॑सि वि॒देय॑ क॒र्मा॑सि क॒रुण॑मसि
क्रि॒यास॑ स॒निर॑सि स॒नि॒तासि॑ स॒नेयं॑ घृ॒तव॑न्तं कु॒ला॒यिन॑
रा॒य॒स्पोष॑ सह॒स्त्रिणं॑ वे॒दो द॑दातु वा॒जिन॑म्॥ (१४)

इन्द्र॑स्या॒हमिन्द्र॑वन्तः सोम॑स्या॒हं दे॒वय॑ज्यया॒ चतु॑श्च॒त्वारि॑श॒च्च॥—[४]

आ प्या॑यतां ध्रु॒वा घृ॑तेन॒ यज्ञं॑ य॒ज्ञं प्रति॑ दे॒वय॑ज्यः॥
सूर्या॑या ऊ॒धो॒ऽदि॑त्या उ॒पस्थ॑ उ॒रुधा॑रा पृथि॒वी य॒ज्ञे अ॒स्मिन्॥
प्र॒जाप॑तेर्वि॒भान्नाम॑ लो॒कस्त॑स्मि॒स्त्वा द॑धामि स॒ह य॒ज॑मानेन॒
सद॑सि॒ सन्मै॑ भूयाः॒ सर्व॑मसि॒ सर्वं॑ मे भूयाः॒ पूर्ण॑मसि॒ पूर्णं॑ मे भूयाः॒
अक्षि॑तमसि॒ मा मे॑ क्षे॒ष्टाः प्रा॒च्या दि॑शि दे॒वा ऋ॒त्विजो॑ मार्ज॑यन्तां

दक्षिणायां (१५)

दिशि मासाः पितरो मार्जयन्तां प्रतीच्यां दिशि गृहाः
 पशवो मार्जयन्तामुदीच्यां दिश्याप ओषधयो वनस्पतयो
 मार्जयन्तामूर्ध्वायां दिशि यज्ञः संवत्सरो यज्ञपतिर्मार्जयन्तां
 विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा गायत्रेण छन्दसा पृथिवीमनु वि
 क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽस्यभिश्चिहा त्रैष्टुभेन
 छन्दसाऽन्तरिक्षमनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः
 क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतेन छन्दसा दिवमनु वि क्रमे
 निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽसि शत्रूयतो हन्ताऽऽनुष्टुभेन
 छन्दसा दिशोऽनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मः॥ (१६)

दक्षिणायां द्विष्मो विष्णोरेकान्नत्रिंशच्च॥ [५]

अगन्म सुवः सुवरगन्म सन्दृशस्ते मा छिंत्सि यत्ते तपस्तस्मै
 ते माऽऽवृक्षि सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्धा अस्यायुर्मै धेहि वर्चोधा
 असि वर्चो मयि धेहीदमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिवो-
 ऽस्मादन्तरिक्षादस्यै पृथिव्या अस्मादन्नाद्यान्निर्भजामि निर्भक्तः स
 यं द्विष्मः। (१७)

सं ज्योतिषाऽभूवमैन्द्रीमावृतमन्वावर्ते समहं प्रजया सं मया
 प्रजा समहं रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषः समिद्धो अग्ने मे
 दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासं वसुमान् यज्ञो वसीयान् भूयासमग्न

आयू॑षि पवस॑ आ सुवो॑र्जमिषं च नः। आ॒रे बा॑धस्व दु॒च्छुना॑म्॥
अ॒ग्ने पव॑स्व स्वपा॑ अ॒स्मे वर्चः॑ सुवीर्य॑म्॥ (१८)

दध॑त् पोष॑ र॒यिं म॒यि। अ॒ग्ने गृ॒हप॑ते सुगृ॒हप॑तिर॒हं त्वया॑
गृ॒हप॑तिना भूयास॑ सुगृ॒हप॑तिर्मया त्वं गृ॒हप॑तिना भूयाः शत॑
हिमा॒स्तामा॒शिष॑मा शा॑से तन्त॑वे ज्योति॑ष्मतीं तामा॒शिष॑माशा॑से-
ऽमु॒ष्मै ज्योति॑ष्मतीं कस्त्वा॑ युनक्ति॑ स त्वा॑ विमु॑ञ्चत्व॒ग्ने व्र॑तपते
व्र॒तम॑चारिषं तद॑शकं तन्मे॑ऽराधि य॒ज्ञो ब॑भूव स आ (१९)

ब॑भूव स प्र ज॑ज्ञे स वा॑वृधे। स दे॒वाना॑मधि॑पतिर्ब॑भूव सो
अ॒स्मा अ॑धि॑पतीन् करोतु व॒यं स्या॑म पत॑यो रयी॑णाम्॥ गोमा॑
अ॒ग्नेऽवि॑मा अ॒श्वी य॒ज्ञो नृ॑वत्स॑खा स॒दमि॑दप्रमृष्यः। इडा॑वा ए॒षो
अ॑सुर प्र॒जावा॑न् दी॒र्घो र॒यिः पृ॑थुबु॒धः स॒भावान्॑॥ (२०)

द्वि॒ष्मः सु॒वीर्य॑ स आ पञ्च॑त्रिंशच्च॥ [६]

यथा॑ वै संमृत॑सोमा ए॒वं वा ए॒ते संमृत॑य॒ज्ञा यद॑र्शपूर्णमा॒सौ
कस्य॑ वाह॑ दे॒वा य॒ज्ञमा॑ गच्छ॑न्ति कस्य॑ वा न ब॑हूनां यज॑मानानां
यो वै दे॒वताः॑ पूर्॒वः परि॑गृ॒ह्णाति॑ स ए॒नाः श्वो॑ भू॒ते य॑जत
ए॒तद्वै दे॒वाना॑मा॒यत॑नं यदा॑हव॒नीयो॑ऽन्त॒राग्नी॑ प॑शूनां गा॒र्हप॑त्यो
मनु॑ष्या॒णामन्वा॑हार्य॒पच॑नः पि॒तृणा॑म॒ग्निं गृ॑ह्णाति॒ स्व ए॒वाय॑त॒ने
दे॒वताः॑ परि॑ (२१)

गृ॒ह्णाति॑ ताः श्वो भू॒ते य॑जते व्र॒तेन॑ वै मे॒ध्योऽग्नि॑र्व्र॒तप॑तिर्ब्राह्म॒णो

व्रतभृद् व्रतमुपैष्यन् ब्रूयादग्ने॑ व्रतपते व्रतं चरिष्यामीत्यग्निर्वै
 देवानां॑ व्रतपतिस्तस्मा॑ एव प्रतिप्रोच्य॑ व्रतमालभते बरुहिषा॑
 पूर्णमा॑से व्रतमुपैति व॒थ्सैर॑मावास्यायामेतद्धेतयोरायतनमुपस्तीर्यः
 पूर्वश्चा॑ग्निरपरश्चेत्याहुर्मनुष्या॑ (२२)

इत्वा उपस्तीर्णमिच्छन्ति किमु देवा येषां नवावसान-
 मुपास्मिञ्छ्वो यक्ष्यमाणे देवता वसन्ति य एवं विद्वानग्निमुपस्तृणाति
 यजमानेन ग्राम्याश्च पशवोऽवरुध्या आरण्याश्चेत्याहुर्यद्ग्राम्यानुप-
 वसन्ति तेन ग्राम्यानव रुन्धे यदारण्यस्याश्जाति तेनारण्यान्
 यदना॑श्वानुपवसेत् पितृदेवत्यः स्यादारण्यस्याश्जातीन्द्रियं (२३)

वा आरण्यमिन्द्रियमेवाऽऽत्मन् धत्ते यदना॑श्वानुपवसेत्
 क्षोधुकः स्याद्यदशजीयाद्रुद्रोऽस्य पशूनभिमन्येतापोऽश्जाति
 तन्नेवाशितं नेवानशितं न क्षोधुको भवति नास्य रुद्रः
 पशूनभि मन्यते वज्रो वै यज्ञः क्षुत्खलु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो
 यदना॑श्वानुपवसति वज्रैणैव साक्षात्क्षुधं भ्रातृव्यं हन्ति॥ (२४)

परि मनुष्या इन्द्रियं साक्षात् त्रीणि च॥ [७]

यो वै श्रद्धामनारभ्य यज्ञेन यजते नास्येष्टाय श्रद्धधतेऽपः प्र
 णयति श्रद्धा वा आपः श्रद्धामेवाऽऽरभ्य यज्ञेन यजत उभयैऽस्य
 देवमनुष्या इष्टाय श्रद्धधते तदाहुरति वा एता वरत्रेदन्त्यति वाचं
 मनो वावैता नाति नेदन्तीति मनसा प्र णयतीयं वै मनो- (२५)

ऽनयैवैनाः प्र णयत्यस्कन्नहविर्भवति य एवं वेद यज्ञायुधानि
सम्भरति यज्ञो वै यज्ञायुधानि यज्ञमेव तथ्सम्भरति यदेकमेकं
सम्भरेत् पितृदेवत्यानि स्युर्यथ्सह सर्वाणि मानुषाणि द्वेद्वे
सम्भरति याज्यानुवाक्ययोरेव रूपं करोत्यथो मिथुनमेव यो वै
दश यज्ञायुधानि वेद मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते स्फ्य- (२६)

श्च कपालानि चाग्निहोत्रहवणी च शूर्पं च कृष्णाजिनं च शम्या
चोलूखलं च मुसलं च दृषच्चोपला चैतानि वै दश यज्ञायुधानि य
एवं वेद मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते यो वै देवेभ्यः प्रतिप्रोच्य यज्ञेन
यजते जुषन्तेऽस्य देवा हव्यं हविर्निरूप्यमाणमभि मन्त्रयेताग्निं
होतारमिह तं हुव इति (२७)

देवेभ्य एव प्रतिप्रोच्य यज्ञेन यजते जुषन्तेऽस्य देवा हव्यमेष
वै यज्ञस्य ग्रहो गृहीत्वैव यज्ञेन यजते तदुदित्वा वाचं यच्छति
यज्ञस्य धृत्या अथो मनसा वै प्रजापतिर्यज्ञमतनुत मनसैव तद्यज्ञं
तनुते रक्षसा मनन्ववचाराय यो वै यज्ञं योग आगते युनक्ति युङ्क्ते
युञ्जानेषु कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्तित्याह प्रजापतिर्वै कः
प्रजापतिनैवैनं युनक्ति युङ्क्ते युञ्जानेषु॥ (२८)

वै मनः स्फ्य इति युनक्तेकादश च॥ _____[८]

प्रजापतिर्यज्ञानसृजताग्निहोत्रं चाग्निष्टोमं च पौर्णमासीं चोक्थ्य

चामावास्यां चातिरात्रं च तानुदमिमीत् यावदग्निहोत्रमासीत्
 तावानग्निष्टोमो यावती पौर्णमासी तावानुक्थ्यो यावत्यमावास्या
 तावानतिरात्रो य एवं विद्वानग्निहोत्रं जुहोति यावदग्निष्टोमेनोपाप्नोति
 तावदुपाप्नोति य एवं विद्वान् पौर्णमासीं यजते यावदुक्थ्येनोपाप्नोति

तावदुपाप्नोति य एवं विद्वानमावास्यां यजते
 यावदतिरात्रेणोपाप्नोति तावदुपाप्नोति परमेष्ठिनो वा एष
 यज्ञोऽग्रं आसीत् तेन स परमां काष्ठामगच्छत् तेन प्रजापतिं
 निरवासाययत् तेन प्रजापतिः परमां काष्ठामगच्छत् तेनेन्द्रं
 निरवासाययत् तेनेन्द्रः परमां काष्ठामगच्छत् तेनाग्नीषोमौ
 निरवासाययत् तेनाग्नीषोमौ परमां काष्ठामगच्छतां य (३०)

एवं विद्वान् दर्शपूर्णमासौ यजते परमामेव काष्ठां गच्छति
 यो वै प्रजातेन यज्ञेन यजते प्र प्रजयां पशुभिर्मिथुनैर्जायते
 द्वादश मासाः संवत्सरो द्वादश द्वन्द्वानि दर्शपूर्णमासयोस्तानि
 सम्पादनीत्याहुर्वत्सं चोपावसृजत्युखां चाधि श्रयत्येवं च हन्ति
 दृषदौ च समाहन्त्यधि च वपते कपालानि चोप दधाति पुरोडाशं
 चा- (३१)

धिश्रयत्याज्यं च स्तम्बयजुश्च हरत्यग्निं च गृह्णाति वेदिं च
 परिगृह्णाति पत्नीं च सं नहति प्रोक्षणीश्चाऽऽसादयत्याज्यं चैतानि
 वै द्वादश द्वन्द्वानि दर्शपूर्णमासयोस्तानि य एव५ सम्पाद्य यजते

प्रजातेनैव यज्ञेन यजते प्र प्रजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते॥ (३२)

उक्थ्येनोपाप्रोत्यगच्छतां यः पुरोडाशं च चत्वारिंशच्च॥ ————— [९]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमित्याह ध्रुवानेवैनान्
कुरुत उग्रोऽस्युग्रोऽहः संजातेषु भूयासमित्याहाप्रतिवादिन
एवैनान्कुरुतेऽभिभूरस्यभिभूरहः संजातेषु भूयासमित्याह य एवैनं
प्रत्युत्पिपीते तमुपास्यते युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येनेत्याहैष वा
अग्नेर्योगस्तेनै- (३३)

वैनं युनक्ति यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुवर्गं लोकमायन्
यज्ञस्य व्यृद्धेनासुरान् पराभावयन् यन्मै अग्ने अस्य यज्ञस्य
रिष्यादित्याह यज्ञस्यैव तत्समृद्धेन यजमानः सुवर्गं लोकमेति
यज्ञस्य व्यृद्धेन भ्रातृव्यान् परा भावयत्यग्निहोत्रमेताभिर्व्याहृतीभिरुप
सादयेद्यज्ञमुखं वा अग्निहोत्रं ब्रह्मेता व्याहृतयो यज्ञमुख एव
ब्रह्म (३४)

कुरुते संवत्सरे पर्यागत एताभिरेवोपसादयेद् ब्रह्मणैवोभयतः
संवत्सरं परिगृह्णाति दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यान्यालभमान
एताभिर्व्याहृतीभिर् हवींष्यासादयेद्यज्ञमुखं वै दर्शपूर्णमासौ
चातुर्मास्यानि ब्रह्मेता व्याहृतयो यज्ञमुख एव ब्रह्म कुरुते संवत्सरे
पर्यागत एताभिरेवासादयेद् ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति
यद्वै यज्ञस्य साम्ना क्रियते राष्ट्रं (३५)

यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छति यद्वा विशं यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छत्यथ
 ब्राह्मणोऽनाशीर्केण यज्ञेन यजते सामिधेनीरनुवक्ष्यन्नेता व्याहृतीः
 पुरस्ताद्दध्याद् ब्रह्मैव प्रतिपदं कुरुते तथा ब्राह्मणः साशीर्केण यज्ञेन
 यजते यं कामयेत् यजमानं भ्रातृव्यमस्य यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति
 तस्यैता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्यायां दध्याद् भ्रातृव्यदेवत्यां वै पुरो-
 ऽनुवाक्यां भ्रातृव्यमेवास्य यज्ञस्या- (३६)

ऽऽशीर्गच्छति यान् कामयेत् यजमानान्त्समावत्येनान्
 यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति तेषामेता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्याया
 अर्धर्च एकां दध्याद्याज्यायै पुरस्तादेकां याज्याया अर्धर्च एकां
 तथैनान्त्समावती यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छति यथा वै पर्जन्यः सुवृष्टं
 वर्षत्येवं यज्ञो यजमानाय वर्षति स्थलयोदकं परिगृह्णन्त्याशिषां
 यज्ञं यजमानः परिगृह्णाति मनोऽसि प्राजापत्यं (३७)

मनसा मा भूतेनाऽऽविशेत्याहु मनो वै प्राजापत्यं प्राजापत्यो
 यज्ञो मन एव यज्ञमात्मन् धत्ते वागस्यैन्द्री संपलक्षयणी वाचा
 मैन्द्रियेणाऽऽविशेत्याहुैन्द्री वै वाग्वाचमेवैन्द्रीमात्मन् धत्ते॥ (३८)

तेनैव ब्रह्म राष्ट्रमेवास्य यज्ञस्य प्राजापत्यं षड्विंशच्च॥———[१०]

यो वै सप्तदशं प्रजापतिं यज्ञमन्वायत्तं वेदं प्रति यज्ञेन तिष्ठति
 न यज्ञाद् भ्रंशत आ श्रावयेति चतुरक्षरमस्तु श्रौषडिति चतुरक्षरं
 यजेति द्व्यक्षरं ये यजामह इति पञ्चाक्षरं द्व्यक्षरो वषट्कार एष वै

संसदशः प्रजापतिर्यज्ञमन्वायत्तो य एवं वेद प्रति यज्ञेन तिष्ठति न
यज्ञाद् भ्रंशते यो वै यज्ञस्य प्रायणं प्रतिष्ठा- (३९)

मुदयनं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन सङ्स्थां गच्छत्या
श्रावयास्तु श्रौषड्यज्ञ ये यजामहे वषट्कार एतद्वै यज्ञस्य
प्रायणमेषा प्रतिष्ठैतदुदयनं य एवं वेद प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन
सङ्स्थां गच्छति यो वै सूनृतायै दोहं वेद दुह एवैनां यज्ञो वै
सूनृताऽऽश्रावयेत्यैवैनामह्वदस्तु (४०)

श्रौषडित्युपावांस्त्राग्यजेत्युदनैषीद्ये यजामह इत्युपास-
दवषट्कारेण दोग्ध्येष वै सूनृतायै दोहो य एवं वेद दुह एवैनां
देवा वै सत्रमांसत तेषां दिशोऽदस्यन्त एतामाद्रां पङ्क्तिमपश्यन्ना
श्रावयेति पुरोवातमजनयन्नस्तु श्रौषडित्यभ्रं समप्लावयन् यजेति
विद्युत- (४१)

मजनयन् ये यजामह इति प्रावर्षयन्नभ्यस्तनयन् वषट्कारेण
ततो वै तेभ्यो दिशः प्राप्यायन्त य एवं वेद प्रास्मै दिशः प्यायन्ते
प्रजापतिं त्वोवेद प्रजापतिस्त्वं वेद यं प्रजापतिर्वेद स पुण्यो
भवत्येष वै छन्दस्यः प्रजापतिरा श्रावयास्तु श्रौषड्यज्ञ ये यजामहे
वषट्कारो य एवं वेद पुण्यो भवति वसन्त- (४२)

मृतूनां प्रीणामीत्याहर्तवो वै प्रयाजा ऋतूनेव प्रीणाति
तैऽस्मै प्रीता यथापूर्वं कल्पन्ते कल्पन्तेऽस्मा ऋतवो य एवं

वेदाग्नीषोमयोरहं देवयज्यया चक्षुष्मान् भूयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां
वै यज्ञश्चक्षुष्मान् ताभ्यामेव चक्षुरात्मन् धत्तेऽग्नेरहं देवयज्ययात्रादो
भूयासमित्याहाग्निर्वै देवानामन्नादस्तेनैवा- (४३)

ऽन्नाद्यमात्मन् धत्ते दब्धिरस्यदब्धो भूयासमुं दमेयमित्याहैतया
वै दब्ध्या देवा असुरानदभ्रुवन् तयैव भ्रातृव्यं दभ्रोत्यग्नीषोमयोरहं
देवयज्यया वृत्रहा भूयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो वृत्रमहन्
ताभ्यामेव भ्रातृव्यः स्तृणुत इन्द्राग्नियोरहं देवयज्ययेन्द्रियाव्यन्नादो
भूयासमित्याहेन्द्रियाव्येवान्नादो भवतीन्द्रस्या- (४४)

ऽहं देवयज्ययेन्द्रियावी भूयासमित्याहेन्द्रियाव्येव भवति
महेन्द्रस्याहं देवयज्यया जेमानं महिमानं गमेयमित्याह जेमानमेव
महिमानं गच्छत्यग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञेन
प्रतिष्ठां गमेयमित्याहायुरेवात्मन् धत्ते प्रति यज्ञेन तिष्ठति॥ (४५)

प्रतिष्ठामहदस्तु विद्युतं वसन्तमेवेन्द्रस्याऽष्टात्रिंशच्च॥—————[११]

इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनैभ्यः। अस्माकमस्तु केवलः॥
इन्द्रं नरो नेमधिता हवन्ते यत्पार्या युनजते धियस्ताः। शूरो नृषांता
शर्वसश्चकान आ गोमंति व्रजे भजा त्वं नः॥ इन्द्रियाणि शतक्रतो
या ते जनैषु पञ्चसु। इन्द्र तानि त आ वृणे॥ अनु ते दायि मह
इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्यै। अनु (४६)

क्षत्रमनु सहो यजत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्यै॥ आ यस्मिन्त्स

वा॑स॒वास्तिष्ठ॑न्ति स्वा॒रुहो॑ यथा। ऋषि॑र्ह दी॒र्घश्रु॑त्त॒म इन्द्र॑स्य घ॒र्मो
अति॑थिः॥ आ॒मासु॑ प॒क्कमैर॑य॒ आ सूर्य॑ः रो॒हयो दि॒वि। घ॒र्म
न सा॑म॒न्तप॑ता सुवृ॒क्तिभि॑र्जुष्टं गिर्व॑णसे गि॒रः॥ इन्द्र॑मि॒द्वाधि॑नो
बृ॒हदिन्द्र॑म॒र्केभि॑र्कि॒णः। इन्द्र॑ वा॒णीर॑नूषत॥ गा॒यन्ति॑ त्वा गा॒य॒त्रिणो॑-
(४७)

च॑न्त्य॒र्कम॒र्किणः॑। ब्र॒ह्माण॑स्त्वा श॒तक्र॑त॒वुद्व॑ःशमि॒व येमि॑रे॥
अ॒होमु॑चे प्र भ॑रेमा मनी॒षामो॑षिष्ठ॒दाब्जै सु॑म॒तिं गृ॑णा॒नाः।
इ॒दमिन्द्र॑ प्र॒ति ह॒व्यं गृ॑भाय स॒त्याः सं॑न्तु यज॑मानस्य॒ कामाः॑॥
वि॒वेष॑ यन्मा॑ धि॒षणा॑ ज॒जान॑ स्तवै॒ पुरा॑ पा॒र्यादिन्द्र॑महः॑। अ॒हंसो॑
यत्र॑ पी॒पर॑द्यथा॑ नो ना॒वेव॑ या॒न्तमु॑भये॒ हव॑न्ते॥ प्र स॒म्राज॑
प्रथ॑मम॒ध्वरा॑णा- (४८)

म॒होमु॑चं वृष॒भं य॒ज्ञिया॑नाम्। अ॒पां न॑पा॒तम॑श्विना
ह॒यन्त॑म॒स्मिन्न॑र इन्द्रि॒यं ध॑त्त॒मोजः॑॥ वि न॑ इन्द्र॒ मृधो॑ जहि नी॒चा
य॑च्छ॒ पृत॑न्यतः। अ॒ध॒स्पदं॑ तर्मी॑ कृधि॒ यो अ॒स्माः अ॑भि॒दास॑ति॥
इन्द्र॑ क्ष॒त्रम॑भि वा॒ममो॑जोऽजा॒यथा॑ वृष॒भ च॑र्षणी॒नाम्। अ॑पा॒नुदो॑
ज॒नम॑मि॒त्रय॑न्त॒मुरुं॑ दे॒वेभ्यो॑ अकृ॒णोरु॑ लो॒कम्॥ मृ॒गो न भी॑मः
कु॒चरो॑ गि॒रिष्ठाः॑ प॒राव॑त् - (४९)

आ ज॑गा॒मा पर॑स्याः। सृ॒कः स॒शाय॑ प॒विमिन्द्र॑ ति॒ग्मं
वि शत्रू॑न् ता॒डि वि॑ मृधो॑ नुदस्व॥ वि शत्रू॑न् वि मृधो॑ नुद॒
वि वृ॒त्रस्य॑ ह॒नू रु॑ज। वि म॒न्युमिन्द्र॑ भा॒मितो॑ऽमि॒त्रस्या॑भि॒दास॑तः॥

त्रा॒तार॒मिन्द्र॑म॒वि॒तार॒मिन्द्र॑ꣳ ह॒वे॑ह॒वे सु॒हव॑ꣳ शू॒रमिन्द्र॑म्। हु॒वे नु श॒क्रं
पु॒रु॒हू॒तमिन्द्र॑ꣳ स्व॒स्ति नो॑ म॒घवा॑ धा॒त्विन्द्रः॑॥ मा ते॑ अ॒स्याꣳ (५०)

स॒ह॒साव॑न् परि॑ष्टाव॒घाय॑ भूम॑ हरि॒वः परा॑दै। त्राय॑स्व नो-
ऽवृ॒केभि॑र्व॒रूथै॑स्त॒व प्रि॒यासः॑ सूरि॑षु॒ स्याम॑॥ अ॒न॒व॒स्ते रथ॑म॒श्वाय॑
तक्ष॑न् त्वष्टा॒ वज्रं॑ पु॒रु॒हू॒त द्यु॒मन्त॑म्। ब्र॒ह्माण॑ इन्द्रं॑ म॒ह्यन्तो॑
अ॒र्कैर॑व॒र्धय॑न्न॒हये॑ ह॒न्त॒वा उ॑॥ वृ॒ष्णे यत् ते॑ वृ॒ष॒णो अ॒र्कम॑र्चा॒निन्द्र॑
ग्रा॒वा॒णो अ॒दि॒तिः स॒जोषाः॑। अ॒न॒श्वा॒सो ये॑ प॒वयो॑ऽर॒था इन्द्रै॑षि॒ता
अ॒भ्यव॑र्तन्त॒ दस्यू॑न्॥ (५१)

वृ॒त्र॒ह॒त्ये॒ऽनु॑ गाय॒त्रि॒णो॑ऽध्व॒राणां॑ परा॒वतो॑ऽस्याम॒ष्टाच॑त्वारिꣳशच्च॑॥-[१२]

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>